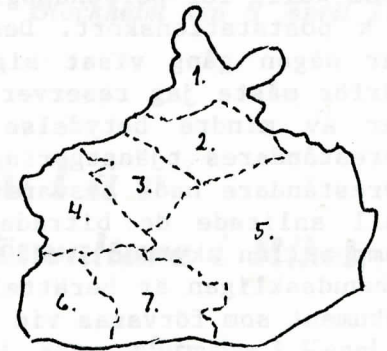


E r i k L i n d g r e n

POST- historia från LASKE HÄRAD

LASKE HÄRAD

1. Tråvad
2. Längjum
3. Södra Lundby
4. Laske Vedum
5. Larv
6. Väster-Bitterna
7. Öster-Bitterna



Posthistorisk skriftserie nr 64

Inledning

Häradsindelningen i Västergötland bjuder på stora olikheter. Det finns flera geografiskt sett stora härader, t ex Vartofta, Kind och Mark, men framför allt i landskapets nordvästra del finns många små områden som utgör särskilda härader i den gamla judiciella indelningen. Ett av dessa är Laske härad med den stora Larvs socken och sex mindre socknar. Posthistoriskt sett bjuder häradet på en överraskning genom att det fick en av våra äldsta lantpoststationer den 1 maj 1861. I den följande framställningen presenterar jag, så som jag brukar, poststationerna i den ordning de blivit inrättade tidsmässigt.

Som källa för personuppgifterna har jag i huvudsak använt sk poststationskort. Dessa är ibland ofullständiga och har någon gång visat sig innehålla felaktiga uppgifter. Därför måste jag reservera mig för eventuella felaktigheter av mindre betydelse, t ex tidsomfattningen av en föreståndares tjänstgöring. Generellt gäller att angivna föreståndare hade ansvaret för poststationen, men i många fall anlidade de biträden för göromålen, biträden vars namn sällan skymtar i tillgängliga handlingar.

Huvudsakligen är berättelserna i detta häfte baserade på dokument som förvaras vid Postens centralarkiv i Stockholm.

Växjö den 6 juni 1992

Erik Lindgren

Vedum

I de dokument som ligger till grund för beslutet om att en poststation skulle öppnas i Vedum, sägs att hemmanet Vedum i Bitterna socken blev platsen för poststationen den 1 maj 1861. I modern tid säger en annan källa att dagens postkontor med namnet Vedum ligger i Laske-Vedums socken. Måhända avsåg den förstnämnda källan Bitterna pastorat. Ändrade församlingsgränser och annorlunda pastoratsindelning kan ibland förklara förekommande diskrepanser. Hur som helst var det ägaren av Vedum Storegård, A Pettersson, som utsågs till föreståndare för den nya poststationen.

N^o 22.

Stockholm den 8 April 1861.

C i r k u l ä r

till samtliga Postförvaltare i Riket.

Poststationer af den beskaffenhet, som omförmäles i Kongl General-Post-Styrelsens Cirkulär den 4 Oktober sistlidet är komma att den 1 nästinstundande Maj öppnas ytterligare å följande orter, neml.:

i *Mjölby* kyrkoby och socken af *Wifolka* härad och *Östergötlands* län;

i *Qvistbro* socken af *Lekbergs* härad och *Örebro* län;
vid hemmanet *Vedum* Storegården i *Bitterna* socken, *Laske* härad, äfvensom

vid *Nya Lerdala* inom *Bergs* socken i *Wadsbo* härad, bägge i *Skaraborgs* län samt

vid *Ottenby* i *Ås* socken af *Ölands* södra mot och *Kalmar* län.

En del av det cirkulär som kungjorde tillkomsten av 15 nya poststationer

Poststyrelsen hade i mars 1860 fått regeringens medgivande att inrätta poststationer på landsbygden som "speditions-kontor" åt postförvaltarna. Dessa residerade huvudsakligen i städerna. Postmästare Johan Fredrik Wettergren i Skara fick den nya poststationen inom sitt förvaltningsområde. Han var troligen liksom de flesta kollegerna inte särskilt förtjust över beslutet. Tillkomsten av nya poststationer kunde ju medföra att postmästarnas sportler minskade i storlek, en förmodan som visade sig vara kall verklighet för flera postmästare efter hand som nätet växte ut.

Det dröjde förresten länge innan de första poststationerna kom till stånd efter regeringsmedgivandet. Poststyrelsen konsulterade landshövdingarna och det blev långa överväganden innan de allra första poststationerna öppnades den 15 februari 1861, däribland ett par i Västergötland, nämligen Hova och Karlslund (Udenäs).

Poststationsföreståndare Pettersson på Vedum Storegård hade inte någon datumstämpel. Sådana började inte tillverkas för poststationer förrän i slutet av 1868. Då fanns poststationen inte längre hos Pettersson. Den flyttades den 1 juni 1867 till den nyinrättade järnvägsstationen. Där blev stinsen Nils August Paulsson ansvarig för postgöromålen. Han fick använda en makuleringsstämpel utan datum. Filatelisterna kallar avtryck av den stämpeln för strålstämpel. Sådana förekommer på brev, oftast tillsammans med avtryck av en datumstämpel, använd på den postkupé, som passerade poststationen. Efter hand som poststationerna fick egna makuleringsstämplar med datum, drogs strålstämplarna in.

I Vedum tog stinsen Fredrik Börjesson över ansvaret för posten efter Paulsson och fick i maj 1885 uppleva klagomål från kunderna. De anmälde i ett brev till poststyrelsen att han försummade posten för järnvägens skull. Tre handlande hade åstadkommit brevet och begärde att poststationen i Vedum skulle bytas ut mot ett postkontor utan samröre med järnvägen.

Det fanns uppenbarligen ett särskilt skäl för klagomålen. Börjesson pekade på detta när han gick i svaromål och tillbakavisade klagomålen i sitt brev till poststyrelsen. Han hade angett en av de klagande till kronolänsmannen för olovlig försäljning av öl och vin, som han skrev "på grund därav att oordningar, slagsmål och knivskärningar förekom-

mit här på platsen, och då nu de klagande stå i vissa tve-tydiga förhållanden till varandra, ha de väl på detta sätt enats om att taga hämnd".

Postinspektionen i Göteborg uppgav i sitt svar till poststyrelsen att trafiken vid poststationen i Vedum inte var av den omfattningen att den påkallade någon förändring till ett postkontor, som klagandena hade begärt. Frimärksförsäljningen var lägre än 3000 kronor om året. Det fanns inte något som talade för att Fredrik Börjesson hade försummat sina postsysslor för järnvägens skull. Förseningar hade visserligen ibland uppstått i postbehandlingen, men det uppgavs ha varit en följd av anhopning av post från Amerika. För att avhjälpa sådana situationer fick postkuppen senare förstärkt sorteringskapacitet genom att en extra postiljon insattes.

Vid några inspektionstillfällen hade postverkets företrädare påtalat att föreståndaren inte alltid skötte sina göromål mönstergillt. Detta borde emellertid enligt en remisspåskrift inte "föranleda till poststationens förändring till postkontor, alldenstund postinspektionen anser tillfälle kunna beredas till anställande såsom föreståndare för samma poststation av annan person än stationsinspektoren å platsen".

Någon förändrad anställning blev det ändå inte tal om men den ansvarige Börjesson anlidade troligen liksom sina kolleger biträden för att fullgöra en del av postärendena på sitt ansvar. I oktober 1897 följdes Börjesson av Johan Albert Ohlson och i september 1908 tog Otto Willgott Lundkvist över. Poststationskortet gör gällande att en stins med efternamnet Revelj hade ansvaret för poststationen 1912-1918, innan nästa ordinarie järnvägsman blev chef för poststationen. Det var Axel Rickard Söderlind, som tog över i juni 1919.

Denne blev inte så länge vid rodret, för redan den 1 oktober 1920 skildes post och järnväg åt. I Anders Larsgården på drygt 200 meters avstånd från järnvägsstationen öppnades den omorganiserade poststationen med bokhållaren Johan Martin Bitzén som föreståndare. Drygt 71 år gammal fick han lämna befattningen vid halvårsskiftet 1953. Han fick ett ålderdomsunderstöd på 2196 kronor, baserat på vissa beräkningar enligt det sätt, som tillämpades innan avtalsanställda funktionärer i postverket ännu hade fått ett reglerat pensionssystem.

Orsaken till att han slutade den 30 juni 1953 var inte bara att han var gammal nog för att ha "gjort sitt", utan också att poststationen organiserades om till en postexpedition. Med ny terminologi heter det postkontor sedan 1977 (med prefixet lokal fram till och med 1985). Chefen kallas postmästare och har fått överta ansvaret för service till omkring 1370 hushåll med postadress Vedum.



Lundby Stommen

Kronolänsmannen Alfred Palmgren blev föreståndare för poststationen med namnet Lundby Stommen, öppnad samtidigt med elva andra inom Barne fögderi den 1 januari 1875. Hans årsarvode blev 250 kr. Vi möter honom i ett postärende redan den 4 januari 1875, då han önskade viss ändring av tidtabellen för postföringen. Den detaljen kan vi lämna därhän, men det är intressant att han avslutar sitt brev med dessa rader: "Lundby Stommen är för långt för adressen; vore det ej tillräckligt med endast Lundby". Man var rädd för förväxling med andra snarlika namn på redan befintliga poststationer, t ex Lunda i Södermanland och Lunden i Halland. Från den förstnämnda bortsåg man när en poststation med namnet Lundby öppnades i Uppland i januari 1877 (då var Lunden i Halland redan indragen).

Lundby Stommens poststation är ett exempel på hur det ofta blev civilstatstjänstemän som i första hand fick sitt behov av postgång tillgodosett när ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket. Därmed följde också i många fall - som just i Lundby - att det blev en länsman som fick förtroendet att vara föreståndare, och det ofta med högre årsersättning än kolleger som t ex var handlande eller skollärare. Det stack också i ögonen hos folk att länsmannen skulle sköta postärendena.

Man kan spåra tankar i den riktningen när man tar del av ett ärende som kom upp i den kommunalstämma som hölls i nya skolhuset den 13 maj 1876 på grund av ett brev en vecka tidigare till ordföranden Sven Svensson. Däri hade fyra företrädare för socknen fört på tal önskemål att få

poststationen förflyttad till folkskolehuset vid Ljungeshögen. Femte paragrafen i protokollet vid stämman fick följande lydelse:

"Stämman beslöt enhälligt att till Kungliga Generalpoststyrelsen ingå med skrivelse om anhållan att få den inom Kommunen förlagda poststationen Lundby Stommen förflyttad till socknens folkskolehus och namnet 'Lundby Stommen' utbytt mot namnet 'Ljungeshögen'; att Länsman A Palmgren, som nu är poststationsföreståndare, måtte varda uppsagd och i stället till poststationsföreståndare antages ordinarie folkskoleläraren härstädes Anders Gabriel Thedéen".

Undertecknad, som å Kommunalsämman i Lundby, blifvit föreslagen till Poststationsföreståndare vid här inom Kommunen varande poststation, för så vidt den blifver förflyttad till härvarande folkskolehus; förbinder sig härmed att, ifall Kungliga Generalpoststyrelsen finner för godt att förflytta poststationen till folkskolehuset å Ljungeshögen och antaga mig till Poststationsföreståndare vid denna samman, sköta ifrågavarande poststation för en lön af: 200 kr. per år.

Lundby och Ljungeshögen den 19 juli 1876.
Anders Gabriel Thedéen
Folkskolläraren

Reviderat af:
Emilia Larsson & Svensson

Den följande paragrafen i protokollet räknade upp en rad skäl för ansökan, däribland att Lundby Stommen var beläget i yttersta kanten av kommunen, varför de flesta tog sin post på Vedums poststation. Inhumant bemötande av Palmgren och dennes ovilja att hålla poststationen öppen på föreskrivet sätt hörde också till skälen. Palmgren bemötte i ett brev till poststyrelsen den 17 oktober 1876 den kritik som riktats mot honom och postinspektionen i Göteborg ställde sig på länsmannens sida. Poststyrelsen ansåg vid föredragning av ärendet den 17 november 1876 att det inte borde föranleda till vidare åtgärd.

Enligt de anteckningar som fördes den 18 juni 1877 vid sammanträde med landssekreteraren och landskamreraren samt postmästaren i Mariestad planerade man för en lantbrevbäringslinje från Vedum över Lundby och Tråvad till Edsvära med indragning av poststationerna Lundby Stommen och Tråvad. Mot detta hade inte oväntat Palmgren invändningar. Han lyckades förmå länsstyrelsen att i ett brev till poststyrelsen den 7 maj 1878 tala för att poststationen skulle bibehållas. Efter skriftväxling med postinspektionen i Göteborg förklarade sig Palmgren villig att låta sänka sitt årsarvode till 200 kr om poststationen fick vara kvar och poststyrelsen lät frågan om indragning bero. Postinspektionen fick dock i uppdrag att vara uppmärksam på omslutningen vid poststationen. Den visade sig vara tillräcklig, men det var i huvudsak länsmannens tjänstepost som "hjälpte upp" statistiken.

Länsmannen lyckades med konststycket att hålla sig kvar som poststationsföreståndare i mer än 20 år. När postmästare Johan Erik Erikson i Skara skulle yttra sig över en framställning om en poststation i Längjum passade han på att föreslå indragning av poststationen i Lundby Stommen. Alfred Palmgren fick yttra sig och målade naturligtvis upp en hotbild:

"Jag bestrider på det högsta poststationens härstädes indragning, och kan jag i synnerhet vid resterande kronouppbörder med flera angelägna order, då skyndsamt mången gång är av nöden icke i alla de fall som behövas, sända extra bud till Vedums poststation utan ersättning eller också kommer det gå så, att jag i anledning av dålig postgång icke kan å tid fullgöra erhållna order från vederbörande myndigheter; och huru kyrkoposten utan extra bud skall framkomma till kyrkorna om söndagarna, det kan jag icke då postgången skulle bliva sådan uträkna. I Längjum

finnes endast utom fjärdingsman en tjänsteman, komministern, vilken prästman näppeligen torde hava någon viktigare post för sin tjänst, varför jag anser en poststation i Längjum onödig, helst som den nu bestämda järnvägen emellan Göteborg och Skara kommer att gå genom Tråva socken med station i närheten av socknens kyrka på ett avstånd av högst 0,4 mil från Längjums handelsbod, dit den tilltänkta poststationen skulle förläggas.

Skulle mot all förmodan poststationen härstädes indragas, torde Kronan därav lida ej så obetydlig förlust, då jag esomoftast måste på Kronans bekostnad sända och avhämta post på Vedum i tjänsteväg".

Kronofogden i Barne fögderi höll emellertid inte sin länsman om ryggen utan uttalade i ett brev till postinspektören den 8 juli 1895 att han inte ansåg "att indragningen av poststationen i Lundby Stommen kommer att vålla några nämnvärda olägenheter" och "att allmänheten bliver bättre betjänad därest poststation inrättas i Längjum".

En månad efter att poststationen i Längjum hade öppnats den 1 september 1895, skrev Alfred Palmgren till kronofogden att poststationen i Lundby Stommen var högst nödvändig men han lämnade inte de uppgifter om postgången som behövdes för att bedöma hans krav.

Kronofogde A P Hugosson anmälde därför i ett brev till landskansliet den 15 oktober 1895 att han själv måste inhämta vissa uppgifter från postverket och tillade bl a:

"I alla händelser skall ju posten passera den 0,3 mil från länsmannens bostad belägna Längjums poststation, därifrån han med lösväska skulle bekomma post lika många gånger och på samma dagar i veckan som förut; och då länsman Palmgren sålunda fortfarande såsom hittills får post två gånger över Skara och lika många gånger i veckan över Vedum, torde han jämväl framdeles vara i tillfälle att ombesörja kyrkopostens ordentliga expedierande".

Efter klartecken från länsstyrelsen gav poststyrelsen nu postmästaren i Skara i uppdrag att säga upp länsman Palmgren från poststationsföreståndarebefattningen till upphörande med april månads utgång 1896. Därmed var sagan all för poststationen Lundby Stommen.

Några komplikationer blev det ändå, vilket framgår av Palmgrens krav på att få sin privatpost utan kostnad i den lösväska som användes för tjänsteposten. Svaret från poststationsföreståndaren i Vedum, som återges i faksimil på nästa sida, tyder inte på någon större vänskap. Jag tror inte heller att den tidens länsmän i allmänhet var så älskade av det vanliga folket.

M. 2580

Kongl. Generalpoststyrelsen.

Inkom till Postinspektionen den 19 MRS 1896

WESTRA POSTDISTRIKTET

22 MRS. 96

D. Nr. 1355

Kongl. General Poststyrelsen
Stockholm

Remitteras till yttre Postinspektören
Westra Distriktet Stockholm och Kongl.
Generalpoststyrelsen den 21 Mars 1896

På befallning,
H. M. S. M. S.

Som Poststationen berättades
den 1. nosta Maj ja för jag är
med Edmjukt ankälla att min
enskilda post må utan någon för
helat öfverkostnad för mig sam-
ma sakka medfölja min senaste
post hit från Wedums poststa-
tion, dit jag ämnar fläsa min post.

Resatöringsfunt
Lundbytommen af Postinspektören
den 18 Mars 1896. L. S. M. S. M. S.

Hade Lärsmann
Palmgren förut talat
vid mig angående sin
enskilda post hade
jag nog ingått på
hans begäran, men nu
da hans tanke och me-
ning tyktes vara den
att Kongl. General Poststy-
relsen skulle vilford
hans begäran, att i
strid mot Allmänna
Postordgan, ålägga mig
att utan ersättning
exp. hans enskilda post
i lösväska mellan
Wedum och Lundby
Stommen, anser jag mig
icke böra ingå några
Poststationen i Wedum d. 27/3/96

L. S. M. S. M. S.
Postinspektören

Inkom till Postinspektionen i
WESTRA POSTDISTRIKTET
24 MRS. 96
D. Nr. 1355

Tråvad (Tråvads socken)

Med skolläraren A Ternström tecknades avtal om att förestå den poststation som öppnades i Tråvad med 1875 års ingång. Hans årsarvode bestämdes till 200 kr. Posten kom till Tråvad via en postlinje som gick två gånger i veckan fram och tillbaka från Vedums poststation till Edsvära poststation i Odensberg.

Wedum—Edsvära.

(Från den 23 mars 1875.)

—	7	f. m.	Wedums poststation	T. F.	6,30	—	e. m.
8	8,15	f. m.	Lundby Stommens poststation	T. F.	5,15	5,30	e. m.
9,45	10	f. m.	Tråvå poststation	T. F.	3,30	3,45	e. m.
11,30	—	f. m.	Edsvära poststation	T. F.	—	2	e. m.
			(Odensberg)				

Med 1878 års ingång tillträdde Ternström en annan lärarplats och befattningen som poststationsföreståndare överfördes på skolläraren Lars Henrik Arvidsson. Därvid flyttades poststationen från folkskolehuset till småskolehuset på "några hundra alnars avstånd".

Med lantbrevbäringens införande blev poststationen i Tråvad indragen vid 1878 års utgång. Till kommunombud för att förmedla posten mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som denne inte kom i kontakt med, valdes vid kommunalstämman i folkskolehuset den 6 juli 1878 hemmansägaren Per Jansson i Herregården.

Planerna för förändringar i anslutning till att lantbrevbäring infördes diskuterades vid ett sammanträde med postmästaren i Mariestad samt landssekreteraren och landskamreraren redan den 18 juni 1877. Därvid kom indragning på tal av 21 poststationer i länet med en sammanlagd avlöning till föreståndarna av 4250 kronor per år. Frimärksförsäljningen vid dessa stationer hade under år 1876 uppgått till sammanlagt 5581 kr. De sex poststationer som hade gett det "i finansiellt avseende förmånligaste resultatet" föreslogs alternativt få bli kvar, varefter enligt protokollet "bleve för återstående, till indragning föreslagna 15 stationer besparad avlöning kr 3000, under det att uppbörderna vid desamma utgjort kr 2825, som med kr 175 understiger avlöningskostnaden".

Man kalkylerade på ett enkelt sätt på den tiden. Tråvad fanns inte med bland de sex poststationerna som tänktes kunna bli besparade. Dessa var stationerna i Bjurbäck, Oreberg, Otterstad, Slättäng, Kjedum och Bellefors.

Att Skolläraren från Lögården i Tråvå församling af Skaraborgs län Lars Henrik Arvidsson, född den 23 april 1830 (trettio) i Hofs församling af Elfsborgs län, eger herömlig kristendoms-kunskap, fri nativvårdning och medborgerligt förtroende, samt att han, som på sockens mäns enträgna uppmaning ämnar söka poststationsföreståndare befattningen i Tråvå, till i fråga varande befattning obestridligen är den lämpligaste inom hela Tråvå församling, hvar förutom afven hans egenkap af skollärare samt biträde vid gudstjänsterna bidrager till skyddet och riket befördran jemväl till kyrkan af kyrkoposten och öfrigt emblets post, varda honom härmed till väl förtjent bevis meddelat af Tråvå som afven den 28 september 1877.

Gust. Hodén.
v. Partar l.

Tråvadsborna fann sig inte utan vidare i att få poststationen indragen och före det definitiva beslutet gjordes framställningar om dess bibehållande. Den uppsagde förestandaren erbjöd sig också att sköta poststationen för ett till 150 kr sänkt årligt arvode. Detta hjälpte inte. Inte heller blev det något positivt resultat av en framställning i början av 1879 om att inrätta en poststation i Skånings Tråva i stället för den som indragits i Laske Tråva, trots att folkskolläraren Johannes Thorsell erbjöd sig att svara för den mot 100 kr i årsarvode. Däremot hade sockenborna i Larv framgång med sin framställning i oktober 1879 om att få en poststation. Där hade man vid kommunalstämman den 6 mars 1875 uttryckt sitt missnöje med fördelningen av de nya poststationerna och till och med påvisat att postverket skulle "njuta besparing i utgifter genom postanstaltens i Tråva borttagande såsom obehövlig så länge en annan finnes på endast 1/4 mils avstånd".

Med tillkomsten av Västergötland-Göteborgs järnväg fick tråvadsborna åter en poststation. Den öppnades på det nya seklets första dag i Tråvads järnvägsstation i samband med att huvudlinjen Skara-Vara-Tumleberg-Göteborg uppläts för allmän trafik. Stationsförestandaren Otto Robert Lundström fick ta ansvar för samhällets postservice, ett ansvar som efter hans avgång i augusti 1913 vilade på följande järnvägsmän: Alexander Gustafsson (1913-1942), Karl Elon Andersson (1942-1949), Karl Erik Ebbe Lindhe (1949-1955) och Ernst Gustav Hjort från 1956, följd av Åke Ek och Herbert Jonsson. När det var slut med trafiken på Västgötabanan, tog handlanden Harald Carlsson över posten i Tråvad från april 1969, en omorganisation som samordnades med indragning av poststationen i Långjum, vars förestandare just Carlsson hade varit. I samband därmed fick Tråvads poststation namnet Vara 2. I maj 1973 flyttades poststationen från järnvägen till nya lokaler i Tråvads centrum med adress Köpmansgatan 25. Med ny terminologi kallades poststationen för postkontor 1977. Rationaliseringens vindar blåste emellertid allt starkare och med juni månads utgång 1990 drogs postkontoret in. Efter framställning fick postnamnet Tråvad åter användas vid adressering från och med oktober 1991, då ett 30-tal tidigare postorter runt om i landet återinfördes.

Larv (Larvs socken)



När postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Västergötland vid 1875 års ingång var Larv en av de socknar som blev utan en egen poststation. Reaktionen över detta spårar man i protokollet vid den ordinarie kommunalstämman i Larvs skolhus den 6 mars 1875, då man uttalade "ett enhälligt missnöje med de nyanlagda postanstalterna, emedan Larvs socken, som är mycket vidsträckt, icke har fått någon postanstalt alls". Stämmans ordförande A Svensson utsågs att föra pennan i ett brev i ärendet till poststyrelsen.

Han fullföljde uppdraget den 3 april då han i ett brev framhöll besynnerligheten av att en postanstalt kunde förläggas i Lundby på kort avstånd från Vedum. (Denna poststation hade namnet Lundby-Stommen och fanns under tiden 1 januari 1875-30 april 1896). Svensson hävdade i sitt brev att behovet var större i närheten av Larvs kyrka. Att förlägga en poststation dit hade varit avsikten, eftersom länsmannen hade gjort upp ett förslagskontrakt med skolläraren om föreståndarskapet. Varför den tanken inte förverkligades, det visste man inte, men man noterade med ett visst avund att en poststation hade inrättats i Tråvad den 1 januari 1875.

Nu kom Svensson med konkreta förslag till förbättring av postförhållandena, varigenom postverket skulle "njuta en stor besparing i utgifter, dels genom den mindre anspråksfulla lönen vid postanstalten i Larv än i Lundby, dels genom postanstaltens i Tråvad borttagande såsom obehövlig så länge en annan finnes på endast 1/4 mils avstånd."

Poststyrelsen remitterade framställningen till länsstyrelsen som avstyrkte bifall. Såväl länsman Palmgren som kronofogde Tengbom hade uttalat sig negativt under remissbehandlingen. Länsmannen gav prov på en färgstark skrivelse och framhöll bland annat att liksom man numera kan "önska järnväg till sin dörr, lika mycket börjar man envisas att få poststation om möjligt å sin gård". Något kontrakt uppgav han sig inte ha gjort upp med skolläraren, "men förslag gjordes att i Larv likasom i varje av de andra socknarna inom Laske härad skulle bliva en poststation".

Sedan landshövdingen avstyrkt framställningen, beslöt poststyrelsen vid föredragning den 26 juli 1875, att ärendet inte skulle föranleda till vidare åtgärd. Men den tanke om att posten i Tråvad inte behövdes, vilken Svensson hade väckt i framställningen mognade. I samband med att lantbrevbäring inrättades blev poststationen i Tråvad indragen med 1878 års utgång. Dessförinnan inträffade det egendomliga att länsman Palmgren, som i juni 1875 ansåg en poststation obehövlig i Larv, drygt två år senare tillstyrkte en framställning om att inrätta en poststation i Larv. Den gången avtog poststyrelsen utan remissförfarande. Samma öde mötte en förnyad framställning, under tecknad den 17 oktober 1879 av kyrkoherde Olander med instämmande av bl a riksdagsman A Svensson och gästgivare Andersson på Onsjö. Den 11 april 1880 togs frågan upp på nytt vid en kommunalstämma i folkskolehuset, varvid man konstaterade att "en poststation vid Larvs kyrka vore av behovet högeligen påkallad". Förra kommunalordföranden J Johansson erbjöd sig att upplåta rum och sköta poststationsföreståndarebefattningen mot ett årligt arvode av 100 kronor.

Nu lät poststyrelsen meddela att man var villig inrätta en poststation i Larv, om årskostnaden kunde hållas vid 30 kronor. Protokollet vid den följande kommunalstämman den 24 maj 1880 anger kort och gott, "att icke låta tillfället gå sig ur händerna, varför beslutades att ur kommunalkassan utbetala det belopp, som ytterligare erfordras, dock icke över 70 kronor per år, för ifrågasvarande poststation och dess förvaltning att under tvenne år utgå".

Nu var det inte långt mellan beslut och handling. Den 23 juni 1880 kunde postinspektören i västra distriktet till poststyrelsen sända ett kontrakt med f d kommunalordföranden J Johansson om att vara poststationsföreståndare i Larv med början den 1 juli 1880. Så kom det sig att man till sist fick en poststation i Larv, medan invånarna i Tråvad fick vara utan. Där låg man i för att få tillbaka sin poststation och med det lyckades man vid sekelskiftet tack vare att järnvägen byggdes.

Målaren Anders Andersson Holm tog över ansvaret för poststationen med 1894 års ingång. Poststyrelsen hade tidigare gått med på att betala ett skäligt arvode så att kommunen inte behövde bidra till kostnaden för postgången. Anders A

Holm fick sålunda 300 kr om året redan när han tog över, en ersättning som steg gradvis och var uppe i 600 kr vid 1918 års ingång, vartill kom ett dyrtidstillägg på 50% från och med juli samma år, höjt till 75% vid 1920 års ingång. Anders A Holm avled i augusti 1921 och efterträddes av fröken Augusta Holm. Hon efterträddes den 1 maj 1932 av fru Hanna Maria Pettersson under en femårsperiod. Därefter svarade följande personer för poststationen till dess indragning den 1 april 1969: Carin Viola Carlehed (1937-1946), Elvy Solveig Linnéa Björklund (1946-1956) och Josef Ragnar Moberg (1956-1969).

Längjum (Längjums socken)

I ett brev till poststyrelsen den 18 februari 1895 anhöll skolläraren A Ternström och komminister Gerhard Carlson att få en poststation i Längjum, beläget mellan Edsvära och Larv på postlinjen Skara-Vångaby-Vedum. Bebyggarna i Längjum fick då sin post genom en lösväska som utväxlades med Larvs poststation på onsdagar och lördagar. Den låga frekvensen förorsakade förseningar och andra komplikationer, något som komminister Carlson exemplifierade så här:

"Undertecknad komminister Carlson reste onsdagen den 24 sistlidne oktober till Skara för att övervara domkyrkans invigning den 26. Då jag kom till marskalkskontoret i Skara för att hämta de betingade biljetterna för mitt och min hustrus inträde, så voro dessa avsända med posten och hade ej hunnit komma mig tillhanda. Posten kom nämligen onsdagen den 24, då jag redan var rest. Hade vi haft post på tisdagen, så hade jag hunnit att få biljetterna. Stockholmstidningarna få vi med varje post 3 och 4 dagar gamla samt, när snöhinder inträffar en vecka gamla."

Bland andra fördelar med en blivande poststation nämndes i brevet att man kunde "få post tisdagar, onsdagar, fredagar och lördagar, emedan posten alla dessa dagar går förbi Längjums by, och den nya poststationen komme ej att för postverket medföra någon annan kostnad än den lilla avgiften till postförvaltaren, vilken kostnad troligen komme att till stor del betäckas av de ökade inkomster, som en ny poststation och postsparbank komme att inbringa".

Med framställningen följde också ett erbjudande av före-

ståndaren för Längjums handelsförening Anders Johan Hollberg att bli poststationsföreståndare.

Poststationsföreståndare Lundström i Edsvära fick tillfälle att uttala sig under remissbehandlingen av ärendet. Han var emot en poststation i Längjum och framhöll i sitt svar bland annat att ytterligare en station längs postlinjen skulle försena posten och tillade: "Erhölle Längjum station, skulle ofelbart Tråva, som har nära 1 mils avstånd till närmaste postanstalt och således bättre rätt, även göra ansökan om en postanstalt". Också poststationsföreståndare Holm i Larv uttalade sig i avstyrkande riktning. Postmästare Johan Erik Erikson i Skara ansåg däremot att det fanns fog för ansökan men påpekade i sitt brev till postinspektören den 12 mars 1895, att sökandena inte tycktes ha något uppdrag att föra kommuens talan.

Ett sådant uppdrag fick de emellertid genom beslut vid kommunalstämman i skolhuset den 20 maj 1895. När postmästare Erikson sex dagar senare sände ett förslagskontrakt med Hollberg om att denne skulle bli poststationsföreståndare, tillade han följande:

Under förutsättning att en poststation inrättas i Längjum, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten därå att poststationens i Lundby Stommen uppbörd för hela året 1894 utgjorde endast kr 291:87, varav det huvudsakligaste belöpte å poststationsföreståndarens tjänstekorrespondens i egenskap av kronolänsman."

Postmästarens påpekande ledde visserligen inte till indragning av poststationen i Lundby Stommen samtidigt med att en poststation öppnades i Längjum, men det gick bara åtta månader därefter innan sagan var all för poststationen Lundby Stommen. Det skulle visa sig att inte heller den första perioden för posten i Längjum blev så långvarig. Poststationen öppnades den 1 september 1895 och handlanden Anders Johan Hollberg blev föreståndare. Han hade förbundit sig att utan något arvode förestå poststationen intill 1898 års utgång. Vid 1899 års ingång övertog 22-åriga Anna Karolina Andersdotter poststationen med 75 kr i årsarvode. Det blev bara ett sådant för hennes del.

På sid 20 framgår varför.

Konungens Bofällningshafvande

Skarabergs Län.

Handkassiet.

W 2625
1895
1896 den 24 Januari änyo anm. i Klippa; De afv skrif.

Hell Kongl. Generalpoststyrelsen
1895 den 4 Nov. anm. i Klippa; De afv skrif.
Här R. Skifte Skifte i Skarabergs län samt J. N. S. Skifte
Prest i Skara, från vilken sanna som förutskickade i tid

På grund af Kongl. Generalpoststyrelsen
revisors strifvelse den 10 sistlidne Septem-
ber angående ifrågasatt inväntande af
poststation i Längjum invid postlinjen
Skara-Längjum-Ledum och indrag-
ning i sammanhang därmed af den in-
vid nämnda linje belägna poststati-
onen i Lundby Stommen får hävstå-
relsen, som aktat nödigt att i ärendet
änjo höra Kronofogden i Pernas fog-
deri, beaktas äran öfverlemnna ej mindre
benämnde Kronofogdes hit afgifna yt-
trande i ärendet, ännu ären af hävman-
nen C. Palmgren änyo afgifna för-
klaring, samt säseru eget uttalande
anföra att, derest Palmgren, om den i
frågasatta förändringen kommer
till stånd, fortfarande kan erhålla
post begänger i veckan å samma da-
gar som hittills, berörda förändring
icke torde försvåra honom något hin-
der i hans tjänstutövning.
Marieholm, i handskauslist, den 3
November 1895.

Stenström
1895

1896 W 268 1895

När seklet närmade sig sitt slut hade arbetet kommit långt på Västergötland-Göteborgs järnväg. Den öppnades för posttrafik den 1 januari 1900, något som bland annat förde med sig indragning av åtta lantpoststationer i någorlunda närhet till järnvägen. Även Längjum drabbades, sedan poststyrelsen den 12 september 1899 hade bemyndigat postinspektionen att säga upp kontraktet med föreståndaren. Befolkningen i Längjum var nu hänvisad till poststationen i Vedum på ca åtta kilometers avstånd.

Kommunalstämman med Längjums socken den 27 oktober 1900 i skolhuset tog upp postfrågan och gav i uppdrag åt pastor Carlson, skollärare Ternström och lantbrukaren J P Johansson i Flinkagården "att med Höga Vederbörande om denna för samhället rätt viktiga angelägenhet söka avhandla". I det följande brevet till poststyrelsen den 1 december 1900 utvecklades omsorgsfullt bl a olägenheten med utväxling av värdeförsändelser. I första hand önskades poststationen åter men man medgav att det skulle bereda orten en väsentlig förbättring om en åkande lantbrevbärare betjänade den från Tråvad. Ett skäl för att få poststationen åter var behovet av en postsparbank på nära håll. Dessutom berörde man frågan om rättvisa:

"Då vi jämföra vår ogynnsamma postbefordran med förhållandena inom många andra samhällen, om man betraktar huru stadsborna i detta fall ha det ställt, vilka få sin post fritt hemburen till sin bostad, så torde vår begäran icke förefalla oberättigad".

Från handlanden J E Johansson förelåg ett skriftligt erbjudande att sköta den eventuellt återinrättade poststationen för 75 kr om året. Postmästare Fredrik Eliaeson i Vara intygade att saknaden av postsparbank gjorde sig gällande och ansåg att avseende borde fästas vid den gjorda ansökningen. Däri instämde kronofogden och på postinspektionens förslag beslöt poststyrelsen att poststationen i Längjum skulle återinrättas den 1 maj 1901.

Nu blev handlanden F O Svanström och inte som väntat J E Johansson poststationsföreståndare med 75 kr i årsarvode. Redan den 1 oktober 1902 tog folkskollärare Johan Emil Härnelius över och fick från och med 1904 årsarvodet höjt till 120 kr. Husägaren Nils Lindqvist blev föreståndare den 1 augusti 1913, följd av folkskollärare Karl Algot Mellin redan den 1 mars 1915. Denne kom att svara för

Längjums postservice lång tid och när han slutade vid 72 års ålder den 1 juli 1949, blev Karl Harald Carlsson föreståndare. Han fick efter knappt 20 år uppleva poststationens indragning med mars månads utgång 1969.

Stora Hov (Stora Hovs socken)

Västergötland-Göteborgs järnväg fick en sådan sträckning att Tråvads socken begåvades med en poststation utöver den som med sockennamnet hade öppnats den 1 januari 1875 i anslutning till att kronobrevbäringen övertogs av postverket och som efter indragning återöppnades i järnvägsstationen. Tillskottet blev den förenade post- och järnvägsstationen i Stora Hov som öppnades samtidigt den 1 januari 1900, då stationsföreståndaren Johan Sigurd Elam Leonard Mebius fick ansvaret för både post- och järnvägsgöromål. Hans årsarvode på 240 kr för själva postsysslan höjdes till 360 kr med 1902 års ingång och vid följande års efterreglering till 480 kr. Då tillkom dessutom ett biträdesanslag på 300 kr. Det framgår inte av de handligar jag haft tillgång till vad det kunde ha varit för verksamheter i trakten som medverkade till ett så ovanligt uppsving som det, som speglas i arvodet till Mebius.

Han avgick den 1 december 1934, 60 år gammal, och efterträddes av Fredrik Waldemar Westergren. När denne fick förflyttning till Torved den 1 augusti 1938, blev Gustaf Fredrik Hasselberg föreståndare under en femårsperiod. Den vakans som uppstod den 4 december 1943 följdes av tillsättning den 1 februari 1944 av Frans Erik Olof Ryler. Han hade svarat för den förenade poststationen i Anten sedan den 1 februari 1941. Han blev kvar i Stora Hov under fyra år, följd 1948-1951 av Karl Edvin Jonsson, närmast kommen från befattningen som föreståndare i Åskekärr. Näst sist i raden av föreståndare för den förenade poststationen i Stora Hov blev stationskarlen Karl Gustaf Reinhold Andersson (1951-1960). Platsvakten Elsa Majken Lovisa Andersson övertog ansvaret på nyåret 1961 och fick uppleva poststationens indragning med oktober månads utgång 1967.

Kungörelse,

angående dels öppnande, dels indragning af poststationer.

Den 1 januari 1900, då *Vestergötland—Göteborgs* jernväg (hufvudlinien *Skara—Vara—Tumleberg—Göteborg* och bibanan *Tumleberg—Häkan-torp*) för allmän trafik upplåtes, öppnas poststation vid följande derå be-lägna trafikstationer och hållplatser, nämligen

å hufvudlinien: i *Källtorp, Qvånum, Stora Hof, Tråfvad, Tumleberg* och *Nossebro* inom Skaraborgs län samt i *Gendalen, Stora Mellby, Gräfs-näs, Anten, Mjörnsjö, Sjövik, Björboholm, Gråbo, Stannum, Olofstorp* och *Gunnilse* inom Elfsborgs län, äfvensom

å bibanan: i *Arentorp* och *Helås* inom Skaraborgs län.

Med innevarande års utgång indragas deremot de nuvarande post-stationerna *Gerum, Qvånum, Långjum, Fyrunga, Höckgården, Gendalen* och *Halås* inom Skaraborgs län samt *Foglaryd* inom Elfsborgs län. Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 23 december 1899.

F. H. SCHLYTERN.

Skara—Vara—Tumleberg—Göteborg.

(Från den 1 januari 1900.)

455	—	Stenstorp	—	1140
Pkp. 107	Pkp. 108	Km.		
Tåg 1.	Tåg 3.			
C 6 ¹⁵	10 ⁵⁵	—	<i>Skara</i> 117, 119	4 ³⁵ 8 ⁵⁰
C 6 ³⁶	11 ³³	9	<i>Källtorp</i>	4 ⁴ 8 ³⁰
C 6 ⁴⁹	11 ⁵⁶	14	<i>Öttum</i> (ej f.)	3 ⁴² 8 ¹⁷
C 6 ⁵⁷	12 ¹²	17	<i>Qvånum</i>	3 ²⁹ 8 ¹⁰
C 7 ¹¹	12 ³³	23	<i>Stora Hof</i>	3 ⁶ 7 ⁵⁵
C 7 ¹⁷	12 ⁴⁵	26	<i>Tråfvad</i>	2 ⁵⁵ 7 ¹⁹
C 7 ³⁴	1 ⁹	34	<i>Vara</i> 108	2 ²⁷ 7 ³¹
C 7 ³⁹	1 ¹⁹	—	<i>Vara</i>	2 ¹⁷ 7 ²⁶
C 7 ⁵⁹	1 ⁴⁸	43	<i>Tumleberg</i> 109	1 ⁴⁹ 7 ⁶
C 8 ⁹	1 ⁵⁹	—	<i>Tumleberg</i>	1 ³⁷ 6 ⁵⁶
C 8 ²⁷	2 ³³	48	<i>Essunga</i> (ej f.)	1 ²⁴ —
C 8 ⁴⁰	2 ⁵⁵	51	<i>Nossebro</i>	1 ⁹ 6 ³⁹
C 8 ⁵²	3 ¹¹	56	<i>Gendalen</i>	1 ²⁴ 6 ²⁶
C 9 ³	3 ³²	61	<i>Stora Mellby</i>	1 ²⁸ 6 ¹⁵
C 9 ¹⁴	3 ⁵⁰	64	<i>Sollebrunn</i> (ej f.)	1 ²² 6 ²
C 9 ⁴⁶	4 ³⁹	69	<i>Gräfsnäs</i>	1 ⁴⁹ 5 ⁵³
C 9 ⁵⁷	5 ¹⁰	80	<i>Anten</i>	1 ¹³ 5 ²¹
C 10 ²⁵	5 ³⁶	84	<i>Mjörnsjö</i>	1 ⁰⁷ 5 ⁹
C 10 ⁴¹	5 ⁵⁸	91	<i>Sjövik</i>	1 ⁰⁴ 4 ⁵¹
C 10 ⁵⁷	6 ²¹	96	<i>Björboholm</i>	1 ⁰² 4 ²⁵
C —	6 ³⁴	102	<i>Gråbo</i>	9 ⁴¹ 4 ¹⁰
C 11 ²⁵	6 ⁵⁵	106	<i>Stannum</i> (ej f.)	9 ²⁴ —
C 11 ⁴⁵	7 ¹⁶	110	<i>Olofstorp</i>	9 ⁶ 3 ⁴³
C 12 ³⁵	8 ¹⁰	116	<i>Gunnilse</i>	8 ⁴³ 3 ²⁴
		129	<i>Göteborg</i> (V.) 4, 101, 103, 111	7 ⁵⁰ 2 ³⁵
			Tåg 4. Tåg 2.	
			Pkp. 107: Pkp. 108	

22 Det nya seklets första dag bjöd på många nya poststationer, de flesta vid järnvägen vars tidtabell för posttågen återges här.

Förlaget på post, Växjö, 1992
Copyright: Erik Lindgren